

The CALIPER project:
Linking research and innovation for gender equality

Τρόποι εφαρμογής της μη σεξιστικής γλώσσας σε διοικητικά έγγραφα: Από τον οδηγό στην πράξη

7 Ιουλίου 2022

Δρ. Μαρία Φλουρή, κα. Έρα Νεοφύτου

Περιεχόμενα

- i. Οδηγός χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας στα διοικητικά έγγραφα
- ii. Σεξισμός
- iii. Ο φανερός και ο λανθάνων σεξισμός του λόγου των δημοσίων εγγράφων
- iv. Αποτύπωση της έμφυλης πραγματικότητας στο λόγο της Ελληνική δημόσιας διοίκησης
- v. Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού
- vi. Γενικοί κανόνες - σύνοψη

Οδηγός χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας στα διοικητικά έγγραφα

- Υπουργείο Εσωτερικών – Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων
- Μάρτιος 2018

Παραδοχή ότι η χρήση της σεξιστικής γλώσσας αποτελεί επιμέρους έκφανση του σεξισμού

Εξειδικευμένο και εύχρηστο εργαλείο για την αναγνώριση και την κατανόηση του γλωσσικού σεξισμού

Πρώτη φορά στη χώρα μια συστηματική επιστημονική προσπάθεια αντιμετώπισης του γλωσσικού σεξισμού των διοικητικών εγγράφων.

Παρατηρήσεις, οδηγίες, συστάσεις, συμβουλές και συγκεκριμένες προτάσεις για τη χρήση μη σεξιστικής γλώσσας, με σκοπό την προώθηση και την εφαρμογή της ισότητας των φύλων στα διοικητικά έγγραφα

Σεξισμός

Πρακτική μέσω της οποίας υποβαθμίζονται άτομα με βάση το φύλο τους. Σε κοινωνίες με μακρά πατριαρχική παράδοση, όπως η ελληνική, αυτά τα άτομα είναι οι γυναίκες.

Μια από τις πιο οδυνηρές εκφάνσεις του σεξισμού είναι ο γλωσσικός σεξισμός, του οποίου την αντιμετώπιση στο πλαίσιο των διοικητικών εγγράφων πραγματεύεται ο συγκεκριμένος Οδηγός.

Τα κείμενα και οι σημασίες τους αντανakλούν τις κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες, επηρεάζοντας μονόδρομα τη σκέψη και τη συμπεριφορά των αποδεκτριών/ών.

➤ Εξάλειψη έμφυλων στερεότυπων, κατά τη σύνταξη των δημοσίων εγγράφων, που αναπαράγοντα συνειδητά και ασυνείδητα

Στόχος του Οδηγού

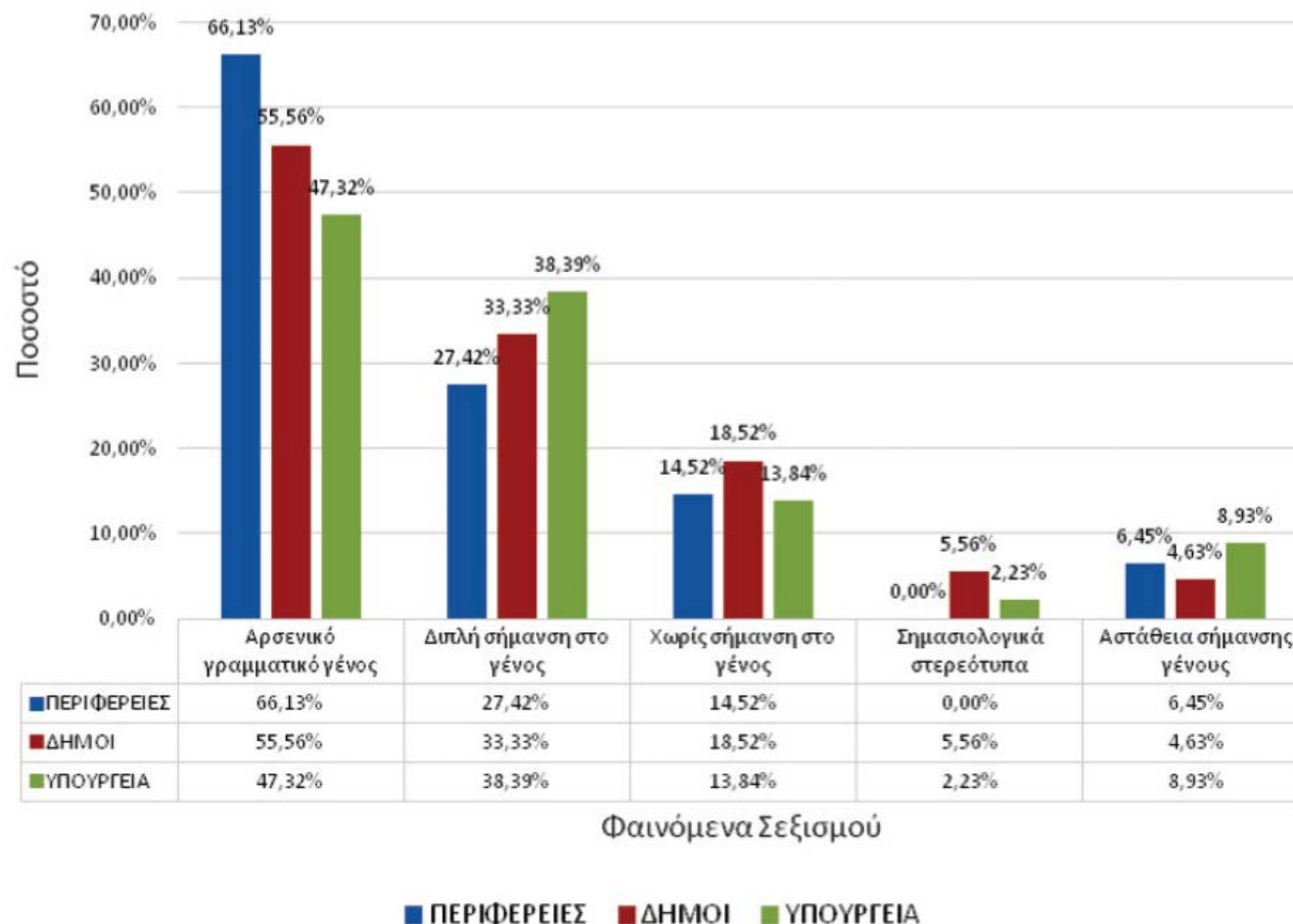
➤ Πρόταση για ανανέωση και αναβάθμιση της γλώσσας των διοικητικών εγγράφων ώστε αυτή να προωθεί τις σύγχρονες θέσεις της ελληνικής κοινωνίας σε σχέση με την ισότιμη σχέση ανδρών και γυναικών.

Ο φανερός και ο λανθάνων σεξισμός του λόγου των δημοσίων εγγράφων

- Η κυρίαρχη οργανωσιακή κουλτούρα που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης είναι ανδροκεντρική.
 - >Πίσω από τη γενικευμένη χρήση του αρσενικού δεν υπάρχουν άντρες και γυναίκες, αλλά συχνά μόνον άντρες.
- ->Ο γλωσσικός εξοβελισμός των γυναικών οδηγεί στον συμβολικό αποκλεισμό τους από όλα τα πεδία και τις δραστηριότητες της κοινωνίας που χαίρουν κάποιας αναγνώρισης ή αξίας.
- Καταγραφή των σεξιστικών γλωσσικών χρήσεων + υπόδειξη εναλλακτικών γλωσσικών επιλογών -> διαπαιδαγώγηση + συνεισφορά στην αλλαγή των σεξιστικών προτύπων και τρόπων αναφοράς και αντιμετώπισης των γυναικών στο δημόσιο λόγο και χώρο

Αποτύπωση της έμφυλης πραγματικότητας στο λόγο της ελληνικής δημοσίας διοίκησης

Φαινόμενα σεξισμού ανά φορέα

Στο πλαίσιο των διοικητικών εγγράφων που καθιστούν «αόρατες» τις γυναίκες διαμορφώνεται μια μη ρεαλιστική εκδοχή του κόσμου και γίνεται προφανές πως οι μεν συντάκτριες/τες τους αγνοούν τη διάσταση του φύλου οι δε αποδέκτριες/τες εμποδίζονται-έστω και «ασύνειδα»- να κατανοήσουν τη θεμελιώδη κοινωνική ανισότητα.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Σπουδαιότητα εξάλειψης

Θεμελιώδης ο ρόλος των ροών της επικοινωνίας στη θέσπιση των αρχών της ισότητας και της συμπερίληψης

Ερευνητικοί Οργανισμοί

Εσωτερικά

(στα πανεπιστήμια)

- Φοιτητές/-τριες: νεοεισαχθέντες/-χθείσες, προπτυχιακοί, πτυχιούχοι (γυναίκες και άντρες)
- Ερευνητικό προσωπικό: ερευνητές/-τριες, υπότροφοι/-ες, επισκέπτες/-ριες
- Διοικητικά Όργανα
- Διοικητικό και Τεχνικό Προσωπικό

Εξωτερικά

- Ιδρύματα σε διεθνές, εθνικό, τοπικό επίπεδο
- Άλλοι Ερευνητικοί Οργανισμοί
- RFOs
- Εταιρίες, ΜΚΟ, συνεταιρισμοί
- Πολίτες (γυναίκες και άντρες)
- ΜΜΕ, δημοσιογράφοι, digital influencers
- Υποψήφιοι/-ες φοιτητές/-τριες, απόφοιτοι
- Πολιτικοί, Υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής

Ροές επικοινωνίας

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Σπουδαιότητα εξάλειψης

Τα ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα έχουν **θεμελιώδη ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνίας**, συμβάλλοντας μεταξύ άλλων στην **ευαισθητοποίηση σε θέματα φύλου** και στην **καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης**

Καταπολέμηση των στερεότυπων στους οργανισμούς και στην επαγγελματική εξέλιξη

Αντιμετώπιση σχέσεων εξουσίας σε ερευνητικά ιδρύματα μέσω της ενσωμάτωσης της διάσταση του φύλου στην επικοινωνία

Υποστήριξη διαρθρωτικών αλλαγών: Συμβολή προς μια ολιστική προσέγγιση για την ισότητα των φύλων.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Αντιστάσεις

Επικοινωνία ευαίσθητη ως προς το φύλο δεν αποτελεί προτεραιότητα, εσείς/εμείς θα πρέπει να επικεντρωθούμε σε άλλα πράγματα

Η επικοινωνία με ευαίσθητο ως προς το φύλο τρόπο δεν θα αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματα που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων, αλλά θα βοηθήσει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς και στον εντοπισμό μεροληψιών και στερεοτύπων.

Είναι εντελώς άχρηστο, είναι εντελώς χάσιμο χρόνου

Ο τρόπος που χρησιμοποιούμε τη γλώσσα και τις επικοινωνίες έχει αντίκτυπο στις σχέσεις κοινωνικής εξουσίας και μπορεί να συμβάλει σε θετικές αλλαγές. Για όλους όσους αισθάνονται υποεκπροσώπηση ή ότι υφίστανται διακρίσεις, το να γίνουν ορατοί στη θεσμική επικοινωνία μπορεί να έχει μεγάλη σημασία.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Αντιστάσεις

Επικοινωνούμε ήδη
με ευαίσθητο ως προς
το φύλο τρόπο

Όταν αρχίσουμε να αναλύουμε έναν τομέα επικοινωνίας με μια νέα ευαισθητοποίηση ως προς το φύλο, θα αρχίσουμε να παρατηρούμε πράγματα που δεν γνωρίζαμε πριν. Πχ η ισότιμη εκπροσώπηση των φύλων σε δημόσιες εκδηλώσεις δεν είναι ακόμη καθιερωμένη πρακτική, παρά το γεγονός ότι οδηγεί σε μια πιο ισορροπημένη και δικαιότερη εικόνα του ακαδημαϊκού χώρου ως εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Οι ευαισθητοποιημένες
ως προς το φύλο
κατευθυντήριες γραμμές
αντιβαίνουν στην
ελευθερία της έκφρασης

Η θεσμική επικοινωνία είναι μια προγραμματισμένη δραστηριότητα με κανόνες ώστε να είναι αποτελεσματική, ηθική και χωρίς αποκλεισμούς. Προτείνεται να αρχίσουμε να εξετάζουμε ότι ο μέχρι τώρα τρόπος επικοινωνίας δύναται να βελτιωθεί, προς όφελος όλων.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Αντιστάσεις

Οι νεολογισμοί που προτείνονται είναι άσχημοι, κακοφωνικοί

Στις γλώσσες με γραμματικά γένη, οι θηλυκές αποδόσεις των αρσενικών όρων έχουν αρχίσει να γίνονται αποδεκτές (ιδίως για τα επαγγελματικά ονόματα). Το επιχείρημα αυτό δεν είναι το πραγματικό πρόβλημα, γιατί (σύμφωνα με τη βιβλιογραφία) η γλώσσα δημιουργεί και αναπαράγει πραγματικότητες.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Αντιστάσεις

Το αρσενικό γένος πρέπει να προορίζεται ως ουδέτερο φύλο και να είναι συμπεριληπτικό, επομένως αυτό δεν είναι καθόλου πρόβλημα

Ορισμένα πανεπιστημιακά τμήματα άρχισαν να χρησιμοποιούν μια υποσημείωση στην αρχή κάθε εγγράφου, λέγοντας ότι για οικονομία, ο αρσενικός τύπος πρέπει να προορίζεται ως γενικός, συμπεριλαμβανομένων και των θηλυκών τύπων. Αυτός είναι ένας τρόπος απενεργοποίησης οποιασδήποτε πρόθεσης χρήσης μιας γλώσσας ευαίσθητης στο φύλο, και η θεσμική επικοινωνία θα πρέπει να μπορεί να εξηγήσει ότι αυτού του είδους η λύση μπορεί να είναι ακόμη χειρότερη από το να μην κάνουμε τίποτα.

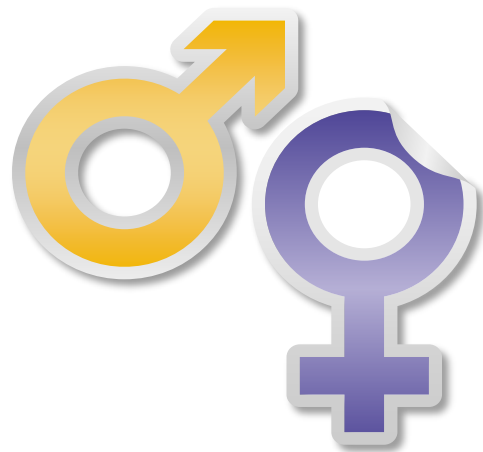
Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Βασικά βήματα

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Πρακτικές οδηγίες

01 Το όνομα

02 Το άρθρο

03 Προσαρτήματα στην ονοματική φράση

04 Οι αντωνυμίες

05 Σειρά όρων

06 Λεξικές σημασίες

07 Ουδέτερα ως προς το φύλο λεξιλόγια

08 Η πραγματολογική διάσταση των δημοσίων εγγράφων

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Το όνομα

(επαγγελματικά ουσιαστικά και ουσιαστικά που προσδίδουν ιδιότητα)

Το πρόβλημα

- Συντριπτική κυριαρχία του αρσενικού γένους.
- Χρήση του λεγόμενου «περιεκτικού» αρσενικού με συστηματική συμφωνία άρθρων, προσαρτημάτων και αντωνυμιών σχεδόν αποκλειστικά στο αρσενικό γραμματικό γένος (**ο/η γιατρός, ο/η ασθενής, ο/η ψυχολόγος**)
- Χρήση αρσενικών τύπων των ονομάτων ακόμα και στην περίπτωση όπου υπάρχει είτε διτυπία (**ο/η εργοδότης, η εργοδότρια, ο/η πρέσβης, η πρέσβειρα**) είτε το αντίστοιχο ουσιαστικό θηλυκού γένους (**ο εκπαιδευτής/ η εκπαιδεύτρια, ο μαθητής/ η μαθήτρια, ο νέος/ η νέα**).

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Το όνομα

(επαγγελματικά ουσιαστικά και ουσιαστικά που προσδίδουν ιδιότητα)

Πρόταση

Ταυτόχρονη αναφορά σε γυναίκες και άντρες όταν το κείμενο αναφέρεται σε μεικτούς πληθυσμούς αποτελούμενους και από τα δύο φύλα:

- Μέσω της χρήσης και των δύο γραμματικών γενών είτε αναγράφοντας ολόκληρη τη λέξη είτε την κατάληξη του αρσενικού -εφόσον η λέξη είναι γένους θηλυκού- και το αντίστροφο.
- Όταν η αναφορά σε γυναίκες είναι αποκλειστική, η χρήση του θηλυκού γένους αυτονόητα είναι επίσης αποκλειστική.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Το όνομα

(επαγγελματικά ουσιαστικά και ουσιαστικά που προσδίδουν ιδιότητα)

Παραδείγματα

- Οι εργοδότες και οι εργοδότες όπως περιγράφονται στην παράγραφο 1 είναι υποχρεωμένες/οι να μεριμνούν ώστε οι εργαζόμενες και οι εργαζόμενοι σε αυτές/ούς μετανάστριες/ες, να τυγχάνουν [...]
- Η/Ο υπεύθυνη/ος του ιατρείου πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, η/ο ιατρός, του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων και κάθε άλλη-ος υγειονομικός που περιέρχεται στην αντίληψή του παράβαση των παραγράφων 2 και 3 για νοσήματα του άρθρου 1 ενημερώνει αμελλητί την/τον αρμόδια/ο Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Το άρθρο

Το πρόβλημα

- Στη συντριπτική τους πλειοψηφία τα ονόματα που περιγράφουν επαγγελματική ή άλλη ιδιότητα, αναλύονται ως γένους αρσενικού -> Αναφορά στις γυναίκες αποδέκτριες μέσα από την προσφώνηση/αναφορά σε άντρες εκπροσώπους των εν λόγω κατηγοριών.
- **(οι υπάλληλοι, 'οι εκπαιδευτικοί, 'οι ασθενείς, 'οι πρόσφυγες' 'οι ανά τον κόσμο ομογενείς, και στην αιτιατική: τους υπαλλήλους, 'τους εκπαιδευτικούς, 'τους ασθενείς, 'τους πρόσφυγες, 'τους ανά τον κόσμο ομογενείς')**

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Το άρθρο

Πρόταση

- Σε περίπτωση αμφισημίας ως προς το γένος του ονόματος αναφοράς σε άτομα και ομάδες ανθρώπων λόγω της κοινής μορφολογικής κατάληξης, να αναγράφονται τα άρθρα και στα δύο γένη.
- Στην περίπτωση δε της μορφολογικά κοινής ονομαστικής και γενικής του πληθυντικού, να προστίθεται η διευκρίνιση: **‘γυναίκες και άντρες’**.

Παραδείγματα

- **‘τις/τους υπαλλήλους’, ‘τις/τους εκπαιδευτικούς’, ‘τις/τους ασθενείς’, τις/τους πρόσφυγες’, ‘τις/τους ανά τον κόσμο ομογενείς’**
- **‘οι πρόσφυγες, γυναίκες και άντρες’, ‘οι ανά τον κόσμο γυναίκες και άντρες ομογενείς, ‘γυναικών και αντρών υπαλλήλων’, ‘των εκπαιδευτικών, γυναικών και αντρών’, ‘των ασθενών, γυναικών και αντρών’**

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Προσαρτήματα στην ονοματική φράση

Το πρόβλημα

- Στις παρακάτω φράσεις το όνομα δεν φέρει εκ της μορφολογίας του πληροφορία για το γραμματικό γένος. Το αρσενικό γραμματικό γένος των ονομάτων αναφοράς σε επαγγελματικές και άλλες ιδιότητες λοιπόν, προκύπτει από την ανάλυση των επιθετικών προσδιορισμών. Ως εκ τούτου το άρθρο και τα υπόλοιπα προσαρτήματα (π.χ. επιθετικοί προσδιορισμοί) μεταφέρουν - δια του κανόνα της υποχρεωτικής συμφωνίας ως προς το γένος- αυτή την πληροφορία.
- ‘τον ορισμό του **υπεύθυνου εκπρόσωπου** του Δήμου ως **συνεργάτη**, ‘με χρέη **επιστημονικού συμβούλου**’, ‘προώθηση της ιδιότητας **των νέων** ως **ενεργοί πολίτες** και ως **ευρωπαίοι πολίτες**’, ‘**οι συμβεβλημένοι ιατροί**’

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Προσαρτήματα στην ονοματική φράση

Πρόταση

Στις περιπτώσεις μορφολογικής ταύτισης αρσενικού και θηλυκού γένους τα προσαρτήματα στην ΟΦ (π.χ. επιθετικοί προσδιορισμοί) να παρατίθενται και στα δύο γένη. Όπου αυτό δεν είναι εφικτό, να προστίθεται η φράση 'γυναικών και αντρών'.

Παραδείγματα

- 'τον ορισμό της/του υπεύθυνης/ου εκπρόσωπου του Δήμου ως **συνεργάτιδος/τη**'
- 'με χρέη **επιστημονικής/ού συμβούλου**'
- 'προώθηση της ιδιότητας των **νέων γυναικών και αντρών** ως ενεργοί πολίτες και ως ευρωπαίοι πολίτες'
- '**οι συμβεβλημένες/οι ιατροί**'

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Οι αντωνυμίες

Το πρόβλημα

- Η χρήση του αρσενικού γένους των αντωνυμιών (**‘του ετέρου’ / ‘σε αυτό’ / ‘του ετέρου συζύγου στο σύζυγο αυτόν’**) κάνει αδύνατη την αναπομπή στο πρόσωπο αναφοράς δηλαδή, είτε στην σύζυγο είτε στον σύζυγο που έχει την επιμέλεια των τέκνων, καθιστώντας το απόσπασμα δυσνόητο και ασαφές.

Τα λοιπά, κάτω των 18 ετών, άγαμα τέκνα του συντηρούντος ή του ετέρου των συζύγων, συμπεριλαμβανομένων των τέκνων που έχουν, κατά τα ανωτέρω, υιοθετηθεί, εφόσον η άσκηση της επιμέλειας έχει νομίμως ανατεθεί για μεν τα τέκνα του συντηρούντος σε αυτό, για δε τα τέκνα του ετέρου συζύγου στο σύζυγο αυτόν.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Οι αντωνυμίες

Πρόταση

- Στις περιπτώσεις αναφοράς σε μεικτούς πληθυσμούς να παρατίθενται και τα δύο γένη των αντωνυμιών που αναπέμπουν σε πρόσωπα.
- Στην περίπτωση αποκλειστικής αναφοράς σε γυναικεία πρόσωπα δεν είναι κατανοητή –και ως εκ τούτου αποδεκτή- η γενικευτική χρήση αντωνυμιών γένους αρσενικού.

Παραδείγματα

- **‘της/του’, ‘η/ο οποία/ος’, ‘όσες/οι’, ‘άλλες/ους’, ‘όλες/ους’**

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Σειρά όρων

Το πρόβλημα

- Ακόμα και στα έγγραφα τα οποία θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε πολιτικά ορθότερα ως προς την αναφορά στο κοινωνικό φύλο (**ο/η εργαζόμενος/η**), η συνεπής πρόταξη του αρσενικού ενισχύει την αρσενική κυριαρχία τόσο στο γλωσσικό όσο και στο συμβολικό επίπεδο.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Σειρά όρων

Πρόταση

- Πρόταξη του θηλυκού γραμματικού γένους με στόχο η επιλογή δήλωσης του γένους/ φύλου να είναι ανατρεπτική ως προς τον κυρίαρχο γραμματικό κανόνα και να λειτουργήσει αφυπνιστικά, υποδεικνύοντας τη δυνατότητα μιας εναλλακτικής συντακτικής διευθέτησης.
- Εναλλαγή στα γένη ως προς το ποιο προηγείται συντακτικά και ποιο ακολουθεί.

Παραδείγματα

- **‘μέχρι τον ορισμό νέας/ου προέδρου’**
- **‘γενικότερη προτίμηση των Ελληνίδων-ων ομιλητριών-των’**
- (όλα τα προαναφερθέντα παραδείγματα)

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Λεξικές σημασίες

Το πρόβλημα

- Τα ονόματα που εκφράζουν επαγγελματική ή άλλη ιδιότητα, και κατά κανόνα σχετίζονται με κοινωνικά σύνολα που αποτελούνται τόσο από άντρες όσο και από γυναίκες, αναφέρονται στις γυναίκες κατονομάζοντας αποκλειστικά τους άντρες.
- Το αρσενικό χρησιμοποιείται μεν κατά τρόπο «περιεκτικό» και για τη δήλωση του θηλυκού, αλλά στην πραγματικότητα εμφανίζει ως «φυσικό» γεγονός την μη άμεση αναφορά στα γυναικεία πρόσωπα παγιώνοντας σεξιστικά πρότυπα.
- «[...] ενός ιατρού, ελλείψει δε αυτού μιας νοσηλεύτριας»
- ‘ο Δήμαρχος’, ‘ο θεράπων ιατρός’, ‘τον αρμόδιο Εισαγγελέα’, ‘Διευθυντές’, ‘ο Πρόεδρος’
- ‘ο μαθητής’, ‘ο καθηγητής’, ‘για εφήβους’
- ‘φτωχοί’, ‘άστεγοι’

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Λεξικές σημασίες

Πρόταση

- Η ταυτόχρονη αναφορά σε γυναίκες και άντρες όταν το κείμενο αναφέρεται σε μεικτούς πληθυσμούς αποτελούμενους και από τα δύο φύλα μέσω της χρήσης και των δύο γραμματικών γενών είτε αναγράφοντας ολόκληρη τη λέξη είτε την κατάληξη του αρσενικού -εφόσον η λέξη είναι γένους θηλυκού- και το αντίστροφο.
- Ιδιαίτερη ευαισθησία και προσοχή πρέπει να δίνεται στην αναπαραγωγή απαξιωτικών σημασιολογικών στερεοτύπων που αφορούν κοινωνικές ταυτότητες και ρόλους (πχ **νοσηλεύτρια, καθαρίστρια**)

Παραδείγματα

- «[...] **μίας/ενός ιατρού**, ελλείψει δε αυτού **μιας/ενός νοσηλεύτριας/τη**»

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Ουδέτερα ως προς το φύλο λεξιλόγια

Το πρόβλημα

- Ουδέτερα ως προς το φύλο λεξιλόγια όπως **‘άτομο’, ‘άνθρωπος’, ‘πρόσωπο’** με τα οποία γίνεται συμπεριληπτική αναφορά σε εκπροσώπους και των δύο φύλων κατά τρόπο μάλλον ισότιμο. Ωστόσο, στο περιεχόμενο που δημιουργούν τα κείμενα, εν τέλει και αυτές οι λέξεις αναλύονται σε αντιστοιχία με όλα τα ονόματα αναφοράς σε εμπλεκόμενες-ους και ενδιαφερόμενες-ους με συνέπεια και αυτές να ταυτίζονται με το αρσενικό.

Πρόταση

- Εάν το σύνολο του κειμένου περικειμενοποιεί την κυριαρχία του αρσενικού γραμματικού γένους, τότε και οι ουδέτερες ως προς το γένος λέξεις θα ερμηνευθούν ως αρσενικές. Για να μη συμβεί αυτό θα πρέπει να εφαρμοστούν όλες οι προαναφερθείσες προτάσεις.

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Η πραγματολογική διάσταση των δημοσίων εγγράφων Το πρόβλημα

- Η χρήση των κανόνων της πρότυπης γλώσσας και των λόγιας προέλευσης επαγγελματικών ουσιαστικών συνάδει με την κατασκευή ταυτοτήτων κύρους στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης.
- Όχι μόνο το σύνολο των συντελεστριών/ων και των προσώπων αναφοράς της δημόσιας διοίκησης κατασκευάζονται μέσω του αρσενικού ως κατ' εξοχήν άντρες αλλά και **‘οι νεοεισερχόμενες αγρότισσες’** ορίζονται ως **‘μικροκαλλιεργητές’** στην ίδια πρόταση, στο κείμενο του χαιρετισμού που απευθύνεται σε αυτές. Τα **‘εκδιδόμενα πρόσωπα’** προσδιορίζονται ως **‘όσοι’**, οι **‘μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα’** είναι μάλλον μόνο άντρες όπως και **‘οι εργοδότες’**
- «Αυτό το φυλλάδιο στοχεύει στις **εργαζόμενες γυναίκες, στους εκπρόσωπους των εργαζομένων και στους εργοδότες.** [...] Να είστε **σοβαροί, άμεσοι** και να μιλάτε απερίφραστα. Βρείτε **έναν μάρτυρα** συμπεριφοράς. Ενημερώστε **έναν έμπιστο συνάδελφο** και προσπαθήστε να διασφαλίσετε ότι είναι **αυτόπτης ή αυτήκοος μάρτυρας.**»

Υπέρβαση γλωσσικού σεξισμού

Η πραγματολογική διάσταση των δημοσίων εγγράφων

Πρόταση

- Τα κείμενα προσλαμβάνονται και ερμηνεύονται από τις/τους αναγνώστριες/τες ως ολότητες. Ως εκ τούτου, εάν το σύνολο του κειμένου επιβεβαιώνει την κυριαρχία του αρσενικού γραμματικού γένους, τότε (ανα)παράγει αναπαραστάσεις αρσενικής κυριαρχίας, συχνά ακόμα και εις βάρος της κατανόησής του. Για να μη συμβεί αυτό θα πρέπει να εφαρμοστούν όλες οι παραπάνω προτάσεις.

Παραδείγματα

- Να είστε **σοβαρές, άμεσες** και να μιλάτε απερίφραστα. Βρείτε **μία/έναν μάρτυρα** συμπεριφοράς. Ενημερώστε **μία/έναν έμπιστη/ο συνάδελφο** και προσπαθήστε να διασφαλίσετε ότι είναι **αυτόπτης ή αυτήκοη/ος μάρτυρας**.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ - ΣΥΝΟΨΗ

Ταυτόχρονη αναφορά σε γυναίκες και άντρες όταν το κείμενο αναφέρεται σε μεικτούς πληθυσμούς.->χρήση και των δύο γραμματικών γενών με ολόκληρη λέξη ή μόνο κατάληξη.

Αποκλειστική χρήση του θηλυκού γένους όταν η αναφορά σε γυναίκες είναι αποκλειστική.

Παράθεση και στα 2 γένη των αντωνυμιών στις περιπτώσεις αναφοράς σε μεικτούς πληθυσμούς

-Παράθεση και στα 2 γένη των προσαρτημάτων στην ΟΦ (π.χ. επιθετικοί προσδιορισμοί) στις περιπτώσεις μορφολογικής ταύτισης αρσενικού και θηλυκού γένους.

-Όπου αυτό δεν είναι εφικτό, να προστίθεται η φράση 'γυναικών και αντρών'.

-Αναγραφή άρθρων και στα 2 γένη σε περίπτωση αμφισημίας ως προς το γένος του ονόματος αναφοράς λόγω της κοινής μορφολογικής κατάληξης
-Αν είναι κοινή η ονομαστική και γενική του πληθυντικού, να προστίθεται η διευκρίνιση: 'γυναίκες και άντρες'.

Συχνή πρόταση του θηλυκού γραμματικού γένους.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ - ΣΥΝΟΨΗ

Ιδιαίτερη ευαισθησία και προσοχή πρέπει να δίνεται στην αναπαραγωγή απαξιωτικών σημασιολογικών στερεοτύπων που αφορούν κοινωνικές ταυτότητες και ρόλους και στη συνειδητή απόρριψη της χρήσης τους.

Τα κείμενα προσλαμβάνονται και ερμηνεύονται από τις/τους αναγνώστριες/τες ως ολότητες. Ως εκ τούτου, εάν το σύνολο του κειμένου τονίζει την κυριαρχία του αρσενικού γραμματικού γένους, τότε και οι ουδέτερες νοηματικά λέξεις θα ερμηνευθούν ως αρσενικές. Για να μη συμβεί αυτό θα πρέπει με συνέπεια να δηλώνονται και τα δύο γένη/ φύλα.

Συχνά τα κείμενα (ανα)παράγουν αναπαραστάσεις αρσενικής κυριαρχίας, ακόμα και εις βάρος της κατανόησής τους. Για να μη συμβεί αυτό θα πρέπει η διπλή σήμανση του γραμματικού γένους να είναι συστηματική όπου γίνεται αναφορά σε μεικτές ομάδες ανθρώπων. Όπου όμως γίνεται αποκλειστική αναφορά σε γυναίκες να χρησιμοποιείται επίσης αποκλειστικά το θηλυκό γένος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

Εκμάθηση χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας σε διοικητικά έγγραφα

Ομάδα CALIPER

Δρ. Μανώλης Ντάνος

Δρ. Μαρία Φλουρή

Δρ. Μάρω Μπαφαλούκου

Κα. Ήρα Νεοφύτου

